

บทที่ 5

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาความหลากหลายชนิดและการใช้ประโยชน์จากพืชผักพื้นบ้าน ในอำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย จากผู้ใช้ประโยชน์ของพืชผักพื้นบ้าน ตามตารางของทาโร ยามาเนะ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หาสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละตำบล ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 คน (ตำบลโดนต จำนวน 153 คน ตำบลสามพวง จำนวน 68 คน ตำบลทุ่งหลวง จำนวน 110 คน และ ตำบลนาเชิงคีรี จำนวน 59 คน) ระหว่าง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2556 พบผักพื้นบ้าน จำนวน 52 วงศ์ 86 สกุล 106 ชนิด จากตัวอย่างพืชที่เก็บได้ทั้งหมด 114 ตัวอย่าง และพบว่า ส่วนของพืชที่นำมาใช้ประโยชน์มากที่สุด ได้แก่ ใบ ยอด จำนวน 60 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 36.36 ส่วนของพืชที่นำมาใช้ประโยชน์รองลงมา ได้แก่ ผล เมล็ด จำนวน 50 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 30.30 ส่วนดอก จำนวน 27 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 16.36 ส่วนลำต้น ลำต้นใต้ดิน จำนวน 22 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 13.33 และส่วนของพืชที่นำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ราก จำนวน 6 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 3.64 ตามลำดับ

การศึกษาชนิดและการใช้ประโยชน์ของพืชผักพื้นบ้านใน อ.คีรีมาศ จ.สุโขทัย สามารถนำส่วนต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด (4 ส่วน) คือ กล้วยน้ำว่า ใช้ประโยชน์ในการรับประทานทั้งส่วนของดอก (หัวปลี) ใบ (กาบใบอ่อน) ยอด ลำต้นใต้ดิน (เหง้า) ผล (ลูกกล้วย) สอดคล้องกับการศึกษาการใช้พืชผักพื้นบ้านเป็นอาหาร และยาของชาวบ้าน อ.แวง จ.นราธิวาส (สาปิยะห์ แมงสาโม, 2547) ได้นำส่วนต่าง ๆ ของพืชมาเป็นอาหาร ได้แก่ ใบ เหง้า ลำต้น ดอก ผล และส่วนต่าง ๆ ของพืชที่นำมาใช้ประโยชน์ที่เหมือนกันใน 2 พื้นที่ เช่น ไม้ยืนต้น รับประทานผล ได้แก่ มะเฟือง และเพกา รับประทานใบ ได้แก่ กระถิน และตะไคร้ นำผลและใบมารับประทาน เช่น กระถิน ขี้เหล็ก แคนบ้าน และผักหวานป่า พืชล้มลุกที่นำมารับประทาน เช่น ขมิ้น ขมิ้นชัน ผักกูด กระถือ ขิง ข่า บอน และคุณ ไม้เลื้อยที่นำใบมารับประทาน เช่น ชะอม หรือนำทั้งใบและผลมารับประทาน เช่น ถั่วพู ผักหวานบ้าน และผักตำลึง นอกจากนี้พืชผักพื้นบ้านใน อ.คีรีมาศ สามารถนำส่วนต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ที่เหมือนกันกับการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการบริโภคผักพื้นบ้านของผู้บริโภคในตลาดเขตเทศบาล นครเชียงใหม่ (เยาวภา บุญญาอนุภาพ, 2540) ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากยอดอ่อน เช่น ผักกูด ฟักข้าว ช้าเลือด (หนามปูย่า) ดอก เช่น นางแล และผล เช่น ขนุน

การศึกษาชนิดและการใช้ประโยชน์ของพืชผักพื้นบ้านครั้งนี้ ชาวบ้านอำเภอคีรีมาศ นำพืชผักพื้นบ้านมาบริโภค โดยการเก็บมาจากบริเวณที่พักอาศัย ทุ่งนาหรือรอบหมู่บ้าน ป่า ใกล้เคียง หนองหรือริมคลอง เช่นเดียวกับการศึกษาพื้นฟูและการใช้ประโยชน์พืชผักท้องถิ่น

บ้านนอแล (สนั่น กันเงิน, 2550) การนำพืชผักมาใช้ประโยชน์ นำมาจากการเก็บในป่า และนำมาปลูกในพื้นที่อาศัย ให้สะดวกในการนำมาบริโภค พบว่า พืช 42 ชนิด เช่น กระจับปี่ กล้วย น้ำว่า ขมิ้นชัน ข่า ขิง คุณ ขะพลู ขะอม ตะไคร้ ตำลึง ผักกูด ผักชี ผักไผ่ ผักหวานบ้าน พริก ขี้หนู ใพล ฟักทอง มะเขือพวง มะอึก สะระแหน่ หอมแดง ผือก มะระขี้นก เป็นชนิดที่มีการใช้ประโยชน์เหมือนกันใน 2 พื้นที่นี้ ในการศึกษาครั้งนี้พบข้อสังเกตว่า ชาวบ้านมีความต้องการ ผักหวานป่าลดลง เนื่องจากผักหวานป่า ชาวบ้านต้องหาจากแหล่งป่าเพียงอย่างเดียว ซึ่งยากในการเก็บ อีกทั้งปัจจุบัน ผักหวานบ้านมีความนิยมปลูกในแหล่งอาศัยมากขึ้นด้วย

พืชผักพื้นบ้านใน อ.คีรีมาศ ถูกนำมารับประทานเป็นอาหารเป็นส่วนใหญ่ และชนิดพืชที่นำมาเป็นอาหารเหมือนกันกับการศึกษาตลาดสดเขตเทศบาล นครเชียงใหม่ของ (เยาวภา บุญญานุภาพ, 2540) ได้แก่ ขนุน นาง-แลว ข้าเลียด ผักกูด ผักสีเสียด ผักแว่น ผักหวาน ฟักข้าว และผักขี้หูด นอกจากนี้พื้นที่อ.คีรีมาศ ใช้ประโยชน์จากพืชผักพื้นบ้านเป็นอาหารเป็นส่วนมาก เช่นเดียวกับการศึกษาพื้นที่ฟู และการใช้ประโยชน์จากพืชผักท้องถิ่นบ้านนอแล จ.เชียงใหม่ (สนั่น กันเงิน, 2550) ว่าชาวบ้านรู้จักพืชผักท้องถิ่นที่นำมาทำเป็นอาหาร คิดเป็นร้อยละ 79.03 พืชใน 2 พื้นที่ที่นำมาเป็นอาหารเหมือนกัน ได้แก่ กระจับปี่ กล้วยน้ำว่า ขมิ้นชัน ข่า ขิง คุณ ข้าพลู ขะอม ตะไคร้ ตำลึง ผักกูด ผักชี ผักไผ่ ผักหวานบ้าน ผักหวานป่า พริกขี้หนู ใพล ฟักทอง มะเขือพวง มะอึก สะระแหน่ หอมแดง ผือก และมะระขี้นก ยังสอดคล้องกับการศึกษาการใช้พืชผักพื้นบ้านเป็นอาหาร และยาของชาว อ.เวียง จ.นราธิวาส พบพืชผักที่ใช้เป็นอาหาร เหมือนกัน ได้แก่ มะเฟือง กระจับปี่ ตะไคร้ เพกา ขี้เหล็ก แดบ้าน ผักหวานป่า ขมิ้น ขมิ้นชัน ผักกูด ขิง ข่า กระจับปี่ บอน คุณ ขะอม ถั่วพู ผักหวานบ้าน และตำลึง นอกจากนี้ การศึกษาการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านของชาวลัวะ จ.น่าน (มานิตา ชมเปราะ, 2542) นำพืชผักพื้นบ้านมาใช้ประโยชน์ในด้านอาหาร เป็นยาบำบัดรักษาโรค และใช้เป็น ส่วนประกอบในเครื่องสำอาง พบชนิดพืชเช่นเดียวกับ อ.คีรีมาศ ได้แก่ ข้าพลู มะกอกไทย มะเฟือง ขมิ้นดิน และใพล

จากการศึกษาที่กล่าวมายังไม่พบการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้พืชผักพื้นบ้านในการให้กลิ่นและรสชาติอาหาร เพราะการศึกษาส่วนใหญ่มักศึกษาปนกันเป็นพืชผักอาหาร

การใช้ประโยชน์พืชผักพื้นบ้านของชาวบ้าน อ.คีรีมาศ จ.สุโขทัย มีแนวโน้มการใช้ประโยชน์มากขึ้น ชัดแย้งกับ 3 พื้นที่ซึ่งศึกษาการบริโภคผักพื้นบ้านในตลาดสดเขตเทศบาล นครเชียงใหม่ (เยาวภา บุญญานุภาพ, 2540) พบว่าการใช้สารเคมีเกินความจำเป็น และการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตทางการเกษตรทำให้ผักพื้นบ้านลดลง คิดเป็นร้อยละ 65.80 และ 72.50 ตามลำดับ นอกจากนี้การศึกษาก่อนพื้นที่ฟูและการใช้ประโยชน์จากพืชผักท้องถิ่นบ้านนอแล จ.เชียงใหม่ พบว่าพื้นที่ในการปลูกผักพื้นบ้านลดลง และการศึกษาความหลากหลายชนิดและการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร ในพื้นที่ชุ่มน้ำกุดทิง จ.หนองคาย พบพืชสมุนไพรที่นำมาใช้เป็นประจำบางชนิดลดน้อยลง

แนวโน้มการสนับสนุนส่งเสริมการใช้ประโยชน์พืชผักพื้นบ้านใน อ.คีรีมาศ จ.สุโขทัย โดยให้มีการเพาะปลูกมากขึ้น และให้ความรู้เผยแพร่วิธีการใช้ประโยชน์ของพืชผักพื้นบ้านมากกว่าการปรับปรุงพันธุ์ให้ดีขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านของชาวลัวะ จ.น่าน (มานิดา ชมเปราะ, 2542) ว่าควรให้ความสนใจใช้สมุนไพรอย่างจริงจัง เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย โดยการนำมาปลูกในหมู่บ้าน เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายของครอบครัว อีกทั้งเป็นการช่วยประเทศชาติในการลดดุลการค้าที่ต้องสั่งซื้อยาจากต่างประเทศเข้ามาใช้เป็นอย่างมาก และเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป เช่นเดียวกับ การศึกษาความหลากหลายชนิด และการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร ในพื้นที่ชุ่มน้ำกุดทิง จ.หนองคาย (นภาพุส นิลละโครต, 2553) ว่าควรมีการเพาะปลูกไว้ในบ้านเรือน และไม่เก็บสมุนไพรในช่วงฤดูกาลที่ออกดอก เพราะหากมีการนำมาใช้อาจจะทำให้พืชดังกล่าวไม่สามารถขยายพันธุ์ได้ ซึ่งอาจสูญหายจากป่าได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะการศึกษา

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีในการศึกษา

1. ช่วงเวลาในการศึกษา ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากตลาดชุมชนในเดือนกรกฎาคม ถึง ธันวาคม ซึ่งเป็นฤดูฝนและฤดูหนาว ยังไม่ครอบคลุมฤดูร้อน จึงควรศึกษาเพิ่มเติมในฤดูดังกล่าว อาจจะมีพืชผักพื้นบ้านบางชนิดแตกต่างจากที่ศึกษาได้
2. การศึกษาประโยชน์ที่ได้จากพืชผักพื้นบ้านทางยา เป็นการศึกษาจากการใช้พืชผักพื้นบ้านของชาวบ้านที่ใช้สืบทอดกันมา ไม่ได้ศึกษาสารที่ออกฤทธิ์ทางยาของพืชผักพื้นบ้านแต่ละชนิดโดยตรง ในการศึกษาต่อไปควรศึกษาพืชผักพื้นบ้านรายชนิด สารที่ออกฤทธิ์ทางยา เพื่อพัฒนาการใช้ประโยชน์ทางยาจากพืชผักพื้นบ้านได้ดีขึ้น